

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Prudentia, & modus in arguendis peccatis. cap. 37.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

*Ibid.**Psal. 50.**Ibid.*

Propositum emendationis cum dicitur, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem; & principium aliquod dilectionis. Domine labia mea aperies, & os meum annunciat laudem tuam. Confessio siue accusatio significatur ibi; Miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. & peccatum meum contra me est semper; & satisfaciendi ardens desiderium, quoniam iniquitatem meam ego annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Hæc dixerim exempli causa, ut Concionator volens ad veram penitentiam homines adducere; pareret sibi locos communes ad excitandos affectus huiusmodi tum ex scripturis, tum ex sanctorum Patrum lectione, & ex multis historijs, quæ ad id valent; & studeat applicare dictionem suam ad hos actus; qui ad iustificationem preparant. Verbi gratia timor excitatur ex peccatorum magnitudine, indignitate nostri, mortis necessitate, ac incertitudine; Iustitiæ Dei punientis seneritate; fiducia vero, & spes confessione peccati, & correctione, humilitate nostra, imploratione diuini auxilij, promissione Dei, Spiritus sancti præsentia adiuuantis, intercessione meritorum Christi, Dei benignitate; quia Deus nouit figmentum nostrum, & alijs huiusmodi locis.

*Prudentia, & modus in arguendis peccatis.**Cap. XXXVII.*

Quam sit proprium Concionatoris munus peccata arguere in secunda parte, cum ageremus de genere reprehensorio, aliqua ex Scripturis sacris, & Patrum authoritate annotauimus; Nunc de prudentia in arguendo loquemur. In hoc enim magna opus est industria, & arte, magna prudentia tenenda est; non enim idem arguendi modus cum omnibus seruandus. Etenim (vt D. Greg. docet) sæpè alijs officiunt, quæ alijs profunt: quia plerunq; herbæ, quæ hæc animalia enutriunt alia occidunt, & lenis sibilus equos mitigat, canes instigat; & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit, & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Et affert ibidè optimam similitudinè, quid enim (inquit) sunt intentæ mentes Auditorum, nisi vt ita dixerim, quædam in cythara tentiones strætæ chordarum, quas tangendi artifex, vt non sibi metipsis dissimile canticum faciant, dissimiliter pulsat, & idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu feriuntur.]

Loco

L. 3. pass. in prolog.

Increpatio, varijs modis vsurpanda.

Loco supra citato probauimus, quam sit proprium Prædicatoris munus à Deo iniunctum, peccata arguere, sed nisi hoc ex charitate nascatur, arrogantia proprium esset. Hæc, inquit Greg. esse solent propria arrogantium Prædicatorum, vt etiã afflictos auditores suos magis districtè corripere appetant, quam blandè fouere. Plus enim student, vt mala obiurgando increpent, quam bona laudando confirmant. Superiores quippe videri desiderant, & magis gaudent cum eorum animum ira eleuat, quàm cum charitas exæquat; semper inuenire optant quæ increpando rigidè feriant, vnde scriptum est: In ore stulti virga superbiæ, quia videlicet percutere rigidè scit, sed compati humiliter nescit.] Et subiicit optimum documentum, vt non solum arguant, & acriter vbi est opus, sed etiam laudent quæ laude digna sunt. Affert exemplum Pauli, vbi primo Paulus Corinthios laudat: Gratias ago Deo meo semper pro vobis in Christo Iesu, quia in omnibus diuites facti estis in illo, & adhuc blandimenta multiplicat dicēs: In omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, & adhuc subiungit ira, vt nihil vobis desit in vlla gratia. Quaso te Paule, istis tot fauoribus quo tendas insinues. Ecce sequitur, obsecro autem vos fratres per misericordiam Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata; significatum est enim mihi de vobis fratres mei, quia contentiones sunt inter vos, de quibus contentionibus subdit; cum sit inter vos zelus, & contentio nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? ecce quibus laudibus; ad aperta correptionis verba descendit, ecce in corde audientium quam blanda fauoris manu viam districtæ increpationis aperuit, prius, vt peritus medicus sana membra, quæ circa vulnus erant, laudando palpauit, & postmodum putridum sinum vulneris, feriendo transfixit.] Præter hæc magna cura est adhibenda, vt ita vitia reprehendantur, vt nemo prodatur nec generalibus quidè verbis, vt si quis diceret, scio hic aliquè esse vsurarium; vel non sine causa hoc dico, scio cui loquor, vel quid simile, Talis mordacitas longè abesse debet à verbo Dei. Neq; tamen sic agendū est tamquam si de Idea aliqua Platonica, omnino ab vsu remota, sermo esset; sed ita attingēdi sunt peculiare actus peccatorū, vt qui est in tali vitio sentiat sibi cor trāsfigi, & quasi Cōcionatorē diuinare suā conscientia, Ob id cōparatur luci, quia detegit latentes veritates, & tenebras pellit;

Reprehensio longe debet esse ab arrogantia.

Libro 24. Mor. c. 9.

Prou. 14.

I. ad Cor. I.

Exemplum Pauli in blanda reprehensione.

Reprehensio neminē prodatur.

pellit; itemq; sali, quia sua prudentia condire debet animas, & à putredine præseruare. Ad id autem bene præstandum, necessaria est diuina gratia, quam Deus non negat petentibus, & humilibus. Non decet temerè arguere Superiores, aut Magistratus publicè, aut Prælatos, sicuti supra ex Concilijs & Pontificum decretis significatum est. Experientia enim patet, eum, qui sic arguitur indignari magis quam corrigi, & populum incitari ad obrectandum ijs, quorum vitia publice notari audit. Nihil enim delectat aliquando magis populum, quam cum Concionator contra Superiores exclamat, sed nulla in re minus debet ei satisfieri, quia ea ratione nec adhibetur remedium malo, si quod inest in Superiore, & ipsi populo datur materia, & licentia obloquendi. Nec facile Concionator credat suo spiritui si dicet sibi, verbum Dei nõ esse alligatum, cumq; libertate loquendum. Lubricus hic locus est, & facilis error, præsertim si aliud vir grauis quispiam, aut moderatores ipsius, sentiant, quorum iudicio sine dubio magis quam suo standum sibi esse, certum ac plane persuasum habeat necesse est. Neq; hic obijcias ex Paulo, Peccatorem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeat. Nam non de publica reprehensione quæ fit ex suggestu loquitur, sed de alia vel iudiciali, vel alio modo ad superiorem spectante, neque asseras Chrysostrum contra Eudoxiam publicè loquentem, & Nazianzenum in Iulianum Apostatam, nam possunt quidem, talia incidere tempora, nempe si quispiam Princeps hæreticus auerteret à fide homines, & similia, vt non solum libertatem dicendi in Concionante excusarent, sed omnino requirerent, etiam si obijciendum esset caput in certum discrimen. Sed quæ talia tempora sint, sæpè consilio indiget Superiorum Christiana modestia præditorum, nec suo fidat iudicio penitus Concionator in re graui. Ipsa quoque priuata æqualium correctio cum lenitate, submissione, ac discretione, cum est spes emendationis faciendæ est, quanto magis publica & Superiorum. Paulus, seniores, inquit, ne increpaueris, sed obsecra vt Patres. Et omnium aliorum correctio, item si sit immoderata non sanat, sed ferit magis, imò non arbitror conducere inuehi in vitia Prælatorum, in loco vbi non est nisi illius Ecclesiæ Prælatas, quia solus ille cum scandalo populi videtur notari. Caiet. asserit nunquam Christum contra Sacerdotes, aut Pontifices inuectum, vt doceret Concionatores, ne & ipsi contra hos agant, ob reuerentiam digni.

Superiores
non temerè à
Concionato
re arguendi.

1. Tim. 5.

1. Tim. 5.

In c. 23.
Matt. init.

dignitatis. Paulus etiam in Act. cum ei diceretur: Summum
 Sacerdotem maledicis? respondit, nesciebam fratres, quia
 Princeps est Sacerdotum, scriptum est enim: Principem po-
 puli tui non maledices. Cum occasio fert optimus modus
 admonendi Prælatum, est afferre aliquam historiam, vel sen-
 tentiam ex sacris literis, vel Ecclesiasticis chronicis, &
 commendare, ac referre virtutes alicuius Sancti, quæ ad rem
 faciunt. Hæc enim commendatio, est honorata reprehensio
 eius, in quo virtutes illæ desiderantur, etiam si contra præ-
 sentes non inuehatur oratio. Neque etiam videtur vile,
 coram secularibus in vitia Ecclesiasticorum, ac Religioso-
 rum inuehi. Facile enim fiet, vt sacer ordo aliquid de sua
 dignitate deperdat cum publico detrimento. Quippe in
 commune cædit damnum, imminutio auctoritatis eorum,
 per quos edocendi, regendiq; sunt cæteri. Laudabile est in
 reprehendendo artificium, vt ipsum vitium describatur, &
 quod vitiose fit ante oculos proponatur; nec in quempiam
 intendatur increpatio, nam ipsius tantum vitij, accurata
 commemoratio, est luculenta accusatio, statim enim reos,
 conscientia mordet, ruborq; confundit. Item si quis con-
 trariam virtutem celebret, atque magnificet, & magno di-
 gnæ honore omnibus ostendat, Tunc scilicet, qui ea sunt
 destituti, & contrario vitio se infectos agnoscunt, nisi pla-
 nè obdurerint pudore suffunduntur; sic coram castitate
 magnificè oratione celebrata, confunditur animus lasciuus,
 & coram descriptione liberalitatis animus auarus. Præter
 hæc si historia, vel exemplum proponatur alicuius scelesti,
 vel contra, viri in aliqua virtute eximij, & ea aptè expli-
 cetur, erit aptus quidam, & argutus arguendi modus, etiam
 si ad eos qui adstant nihil præterea dicatur. Illud etiam
 hoc loco admonendum videtur non conducere, vt no-retur.
 Ciuitas tota, in qua Conciones habentur alicuius vitij con-
 querendo, tot concubinarios ibi abundare, vel quid simile,
 hoc enim præterquam quod Ciuitati est ingratum, minus
 etiam valet ad correctionem. Non enim valde erubescit,
 qui multos se habere socios in ea nequitia publicè audit.
 Nec vacat errore, (quod non semel audiui) per enumera-
 tionem referri, multos ex sacris literis tali peccato inqui-
 natos, nam qui habet conscientiam eius criminis ream,
 cogitat nihil esse mirum si, & ipse in eo delicto sit, in
 quo

Act. 23.

Superiores
 admonendi
 prudentia
 qualis.

Optimum ar-
 tificium in
 arguendis Ec-
 clesiasticis

Ciuitas tota
 non est no-
 tãda facile.

quo audit plures viros sanctos fuisse. Eadem cautela seruanda est tempore Bacchanalium, vel simili, ne audiat populus à Concionatore, tam multos sese dedere delicijs vel luxuriæ. Videtur enim hoc occasionem præbere modestis iuuenibus, vt putent sibi quoque licere eo tempore liberius viuere quandoquidem audiunt cæteros eandem sibi vsurpare licentiam. Ad hanc etiam reprehendendi prudentiam attinet, vt vitia grauiora vehementius, minora leniori spiritu arguantur. Nam qui leues culpas tragicis clamoribus insectatur quid faciet in magnis? Numquam tamen extenuari debent, quantumuis leues, ne quis non esse fugiendos sibi persuadeat. Cæterum sicut leuia non supra modum arguere oportet, ita grauia non nisi grauitè, magnoq; cum spiritu castiganda sunt, significando magnum peccati odium, & malitiæ peruersitatem detestandam, cum magna vi adhibendo clamorem contenta voce, cum quis à natura firmis lateribus iuuatur; per exclamationes admirationem, repetitionem eiusdem vocis & orationis, &c.

Grauia crimina, grauitè arguenda.

Lib. 2. in lib. Reg. c. 3.

Lib. 4. Moral. c. 9. Prou. 24. Matth. 3.

Reprehensio debet cum grauitate fieri.

Ita Gregor. qui proiecto Dei timore, ait in sceleribus obstinati sunt leuiori increpatione arguendi non sunt, ne leue pondus peccati esse putent, in quo corruunt dum graue eis non sonat, quod ex auctoritate prædicatur.] Et alibi solent (ait) prædicatores iusti auditores suos obiurgando corripere, solent in eorum vitijs districta increpatione seruire. Vnde scriptum est: Verba sapientum quasi stimuli, & quasi clauis in altum defixi. An Ioannis verba clauis non erant cum dicebat, progenies viperarum quis vobis demonstrauit fugere ab ira ventura? An verba Stephani clauis non erant, cum dicebat vos semper Spiritui sancto resistitis, an verba Pauli, clauis non erant cum diceret, ò insensati Galatæ, quis vos fascinauit?]

Curandum item ne arguendo describantur lepide ipsa vitia, ne populus magis ad venustatem arguentis attendat, quam peccati odium concipiat; quod ego animaduerti vsu venire cum mulierum fucus, & pigmenta, & alia similia cum quodam lepore haud sine pigmentis, & fucis verborum flagellantur. Modus ille, reprehensionis aculeum, ita orationis eneruat, vt potius ea dicta videantur vrbanitatis causa, quam castigationis. Eodem modo animaduerti quosdam cum clamandum, & quasi tonandum esset,

effect, verbis vti bene compositis & selectis, numerosa dispositione contextis, vt qui audiunt non tam rei atrocitatem attendant quam orationis compositionem ac stylum, non zelum corrigentis, sed declamantis ingenium.

Denique reprehensio ita debet habere acrimoniam contra vitia, vt tamen appareat paterna erga Auditores benignitas, ne videatur Concionator arrogantior, & exercere dominatum in Auditores velle, & vt loquitur Isidorus: ne vnde emendare populos poterat, inde potius vulneret; sed ita obiurgat vt dicere cum Paulo possit, Non quia do-
minamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudij vestri.
Induat Pauli viscera qui modo filiolos appellat, quos iterum ait parturio, modo testatur se eos diligere in visceribus Iesu Christi. Chrysostr. Sacerdotis tantum est arguere, liberamque praestare admonitionem non mouere arma, non clypeos vsurpare, non vibrare lanceam, non arcum tendere non iacula mittere. Ab Augustino, Correctio dicitur medicinalis vindicta, terribilis lenitas & charitas seu-
ritatis.] Greg. Equos, inquit, indomitos blanda prius manu tangimus, & eos nobis plenius postmodum etiam per flagella subiugamus, & amaro pigmentorum poculo mel-
lis dulcedo adiungitur; vt ea quae saluti profutura est in ipso gustu aspera amaritudo non sentiat, vt dum gustus per dulcedinem fallitur humor mortiferus per amaritudinem euacuetur.] In arca erant simul & virga, & manna, sic in Concionatore virga correctionis, & manna mansuetudinis & charitatis. Idem Gregorius. Ipsa increpatio sanctorum, natura grandinis conuenienter exprimitur, grando enim veniens percutit, liquata rigat, Sancti autem viri corda audientium, & terrentes feriunt, & blandientes infundunt, feriunt dum virtutem terribilium Domini dicunt, & magnitudinem eius narrant: blandientes rigant quando memoriam suauitatis Dei eruciant.] Et vult eam maturitatem increpationibus adhibendam, vt ipsa quoque sacerdotalis indignatio virtute sit admixta dulcedinis, quatenus & tunc a subditis amari debeat, etiam cum grauius timetur.] Certissima est sententia meo iudicio, nihil ita conferre ad hoc, vt qui audit persuadeatur ad recipiendum quae dicuntur, atque si cognoscat quod cum magna dilectione dicuntur. Quod tunc maxime ser-

Reprehensio fiat cum charitatis significatione, ac lenitate.
Lib. 3. de sum. bon. e.
4.
2. Cor. 5.
Ho. 4. sup.
1. cap. 1. / ai.
Lib. 3. contra literas Petiliani cap. 4.
3. par. Past. adm. 18.
29. Mor. c. 11. vide etiam 24. Mor. c. 9.
Lib. 3. ep. 1.

uandum est cum quis nouus incipit habere conciones, in aliquo loco, non enim debet statim rigidas correptiones adhibere, quousque auctoritatem aliquam sibi comparauerit.

Hom. 3. in act. circa finem.

Hac modestia utitur Chrysostomus, cum ita docet: Non quoties aliquid contra auaritiam dicimus, contra vos loquimur, imò nec contra vllum profusus. Vtinam contingat, vt remedia frustra sint parata à nobis, talia sunt medicorum vota nil aliud postulantium, nisi vt post multum laboris profusus abijciantur pharmaca, sic nos optamus, vt verba nostra profusus in aere dicantur; & verba tantum sint. Equidem omnia promptè sustinuerò, vt non sit opus hæc dicere, & si vultis tacebimus, tantum vt silentium careat periculo; optimi Medici sunt, qui licet morbus ægrotantium ipsis lucrum afferat, cupiunt tamen suos amicos vti prospera valetudine, & nos cupimus omnes bene valere.

Hom. 15.

Cæsarius Episcopus Arelatensis, Quotiescumque ait, fratres carissimi, tam pro vestra, quam pro mea salute, necesse est aliqua dura, & aspera predicare, considerantes periculum meum, debetis hoc æquanimiter, & patienter accipere, quia predicatio aspera ægrotis medicamenta prouidet, sanis ornamenta componit, vtitur exemplo Medicorum, qui aliquando ferramentis vtuntur & cauterijs, & infirmi desiderio sanitatis patienter excipiunt. Diuus Basilus interrogatus, qua animi affectione vti debeat qui increpat, respondit, quod ad Deum attinet, eo animi affectu quo David, Vidi prauaricantes, & tabescebam, quia mandata tua non custodierunt, quod ad eos qui increpantur eiusmodi quali vteretur Pater, & Medicus cum misericordia, & lenitate, si filium suum curaret, maxime cum adesset dolor, & sine cruciatu adhiberi curatio non posset, & alibi docet imitandam esse Medicorum consuetudinem, vt videlicet egris non irascamur, sed contra morbum ipsum pugnemus, in eoq; impugnando, duriore victus ratione, si ita res postulat animi vitia sanemus.]

Psal. 118.